

UNELE CONSIDERAȚII PRIVIND CREȘTEREA ȘI DIVERSIFICAREA PATRIMONIULUI DE ISTORIE CONTEMPORANĂ. CRITERII DE ORGANIZARE EXPOZIȚIONALĂ

VENERA CABALORTA

Importanța activității istoricului — devenit o prezență activă, permanentă a zilelor noastre — se impune din ce în ce mai pregnant în amplul proces de transformare rapidă a societății contemporane românești. Iată de ce, istoricul, prin specificul activității sale de a sta aplecat asupra trecutului, este cel mai în măsură să înțeleagă prezentul, să simtă ritmul actual al tuturor transformărilor și în același timp să intuiască viitorul și chiar să-l prefigureze.

În zilele noastre, prin întreaga lui activitate, muzeograful devine un factor important în acțiunea de elucidare a complexelor probleme pe care le incumbă grandiosul proces de dezvoltare a țării, multilateralitatea acestei dezvoltări, cuprinderea unitară într-un mecanism dinamic a tuturor componentelor alcătuirii noastre social-economice. Prin tot ceea ce fac, muzeograful se consideră angajați în noul proces politico-ideologic și cultural-educativ, fiind chemați să răspundă cerințelor majore de educare revoluționar-patriotică a maselor, facilitând înțelegerea prezentului prin cunoașterea profundă a trecutului, făcând totodată posibilă scrutarea viitorului. Instituțiilor muzeale deținătoare a valorilor culturale le revine sarcina: „... să-și pună în valoare într-o măsură sporită întregul patrimoniu de care dispun pentru educarea științifică, materialist-dialectică și istorică a maselor”¹. Așadar, sarcini de mare însemnătate stau la baza întregii activități a instituțiilor muzeale, atît în ceea ce privește cercetarea, cît mai ales valorificarea științifică și educativă. Cercetarea muzeistică urmărește completarea continuă a patrimoniului muzeal, punîndu-se accentul atît pe temele sau perioadele mai puțin cunoscute sau reprezentate insuficient, cît și pe valorificarea patrimoniului existent. Aceste laturi ale cercetării muzeale impun o cunoaștere precisă a patrimoniului, a direcțiilor dezvoltării lui în funcție de

¹ *Congresul educației politice și al culturii socialiste*, București, Editura politică, 1976.

profilul temei sau a perioadei cercetate, avându-se în vedere și posibilitățile de realizare ale muzeului.

Muzeele, prin însăși definiția lor de existență, sînt instituții specializate în cercetarea științifică, cunoașterea și valorificarea complexă a patrimoniului cultural național, care își înscriu activitatea în ampla și responsabilă acțiune de formare a omului nou. Activitatea muzeistică se înscrie astăzi între noi coordonate, părăsind vechile tipare, integrîndu-se prin mijloace variate și moderne, proprii limbajului muzeal, în viața întreprinderilor și uzinelor, a școlilor și teatrelor, transformîndu-se într-un adevărat complex cultural, care facilitează accesul maselor largi către marile valori culturale și științifice trecute și contemporane. Dar, primii factori care determină calitatea și eficiența activității cultural-educative sînt determinați de valoarea patrimoniului și ținuta prezentării acestuia în cadrul expozițiilor de bază sau temporare.

Pentru a răspunde unor imperative ale timpului, fondul muzeistic trebuie să cunoască înnoiri esențiale, care să facă din muzeul de istorie o instituție de reflectare vie a trecutului, prezentului și viitorului, aceste trei imagini neavînd viabilitate și forță dacă nu sînt întregite, formînd un tot unitar. Alături de coordonatele mai îndepărtate ale istoriei, se impun a fi ilustrate astăzi marile prefaceri contemporane, muzeul reflectînd astfel imaginea completă și unitară a istoriei patriei noastre.

Disponîndu-se astăzi de fonduri documentare sensibil mai bogate și valoroase, constituirea patrimoniului de istorie contemporană, problemă atît de controversată și de dificil de realizat, impune o susținută activitate de depistare și selectare, în domenii de activitate foarte diverse, activități care pun la încercare priceperea unor muzeografi cu experiență. Pentru crearea unui fond muzeistic valoros, activitatea mai sus amintită trebuie să se facă cu mult discernămint și cît mai temeinic. Crearea unui patrimoniu de istorie contemporană reclamă o experiență deosebită, de lungă durată, pentru epuizarea tuturor surselor de care se dispune și pentru înlăturarea monotoniei în structura categoriilor de materiale.

De un real folos este legea ocrotirii patrimoniului național care definește și noțiunea de patrimoniu de istorie contemporană, indicînd cu precizie cîteva criterii obiective de selectare și triere. Căile de constituire a unui patrimoniu de istorie contemporană sînt multiple și-și vor găsi rezolvările în ample dezbateri care au loc în paginile „Revistei Muzeelor“, unde cercetătorii și muzeografii își aduc o valoroasă contribuție. Numai dispunînd de un patrimoniu adecvat, diversificat, muzeul poate răspunde chemării lui majore, de educare revoluționar-patriotică a publicului vizitator, oferind acestuia o imagine de ansamblu a întregii istorii. Necesitatea de a fi în pas cu noile evenimente naționale, de a răspunde cerințelor actuale și de a acționa în consens cu acestea, impune prezența în muzeu a patrimoniului de istorie contemporană, în primul rînd în expoziția de bază, fiind total depășită ideea că etapa con-

temporană, datorită caracterului dinamic al dezvoltării, ar trebui reprezentată numai în expoziții temporare, de obicei situate în centrele social-politico-economice. Este deja un fapt recunoscut că numai la muzeu, printr-o reușită și durabilă valorificare expozițională, patrimoniul de istorie contemporană devine un factor activ, eficace, de conștientizare a maselor de oameni ai muncii. Numai printr-o expoziție completă se pot obține succese evidente în amplul proces de educație patriotică, culturală, estetică și științifică a vizitatorilor. Expozițiile temporare, desigur și ele valoroase prin puternicul mesaj educațional pe care-l transmit, pot deveni, în sine, un prim și elementar nucleu. Muzeul județean Vrancea dispune astăzi de un material documentar bogat, necesar ilustrării marilor momente ale istoriei contemporane a României, a activității P.C.R., a luptei forțelor revoluționare și democratice pentru libertate socială și națională.

Tinerele generații, constituind un procentaj de peste 55% din numărul anual de vizitatori care trec pragul Muzeului județean Vrancea, trebuie să cunoască principalele coordonate ale istoriei anilor noștri. De aceea, muzeul nu se poate rezuma numai la o reflectare a istoriei trecutului îndepărtat, el trebuie să oglindească în aceeași măsură și epoca zilelor noastre. Neadaptarea unui muzeu la contemporaneitate, indiferent de proporțiile lui, la opera de dezvoltare economico-socială, condamnă orice instituție muzeală la dispariție.

Înscriindu-se în cadrul amplelor manifestări prilejuite de sărbătorirea celei de a 35-a aniversări a eliberării României de sub dominația fascistă și urmînd indicațiile date de Hotărîrea C.C. a P.C.R., privind sărbătorirea marelui eveniment istoric, Muzeul județean Vrancea a inițiat o acțiune de organizare a unei expoziții temporare, avînd însă caracterul unei expoziții de bază, deoarece vechea expoziție de istorie contemporană nu mai corespundea cerințelor actuale de etalare și valorificare a patrimoniului expozițional. În același timp, se cerea cu stringență reorganizarea tematicii, aducerea ei la zi, amenajarea secției într-o concepție grafică modernă, avînd drept scop evidențierea pieselor muzeistice, documentare, care să illustreze principalele evenimente istorice din această străveche vatră de civilizație românească, privite în contextul istoriei naționale. Organizarea secției de istorie contemporană, prin amploarea și complexitatea problemelor ridicate, însumează o nouă și bogată experiență muzeografică. Trecîndu-se la elaborarea proiectului de tematică și amenajări, colectivul de specialiști a avut în vedere ca expoziția să îndeplinească condițiile de bază : să reflecte realitatea istorică, să consemneze evenimentele primordiale ale epocii contemporane — raportate la nivel național —, punîndu-se accentul pe evenimentele locale. Definitivarea tematicii a impus în primul rînd cunoașterea aprofundată a tuturor problemelor legate de perioada 1918—1979, din tot cuprinsul județului. Proiectul de tematică propus de colectivul de specialiști a fost supus unor cercuri largi de dezbateri, avînd sprijinul Comitetului județean de partid (Secția Propagandă) și al Comitetului de

cultură și educație socialistă. În scopul realizării tematicii, au fost efectuate selectări de materiale documentare privind istoricul județului Vrancea, după o susținută activitate de cercetare și documentare științifică. S-au folosit fondurile documentare din următoarele instituții : Muzeul de istorie a Partidului Comunist Român și a mișcării revoluționare și democratice din România, Biblioteca Academiei R.S.R., Fototeca Casei Scînteii, Biblioteca Muzeului Militar Central și Arhivele Statului Filiala Focșani. În privința consultațiilor de specialitate ne-au dat concursul : Muzeul de Istorie a R.S.R., Muzeul Militar Central, Muzeul județean Galați, Întreprinderea „Decorativa“ București, Revista Muzeelor, Direcția județeană de statistică și Direcția de sistematizare a județului Vrancea.

Avîndu-se în vedere că e fundamental greșită ideea de a se porni la alcătuirea unei expoziții de istorie contemporană, pe baza unei tematici, fără existența unui patrimoniu (realizat și completat în prealabil), colectivul de specialiști a lucrat în maniere noi de investigație, urmărind realizarea unui patrimoniu diversificat. Muzeografii au fost aceia care au mers direct în instituții și întreprinderi, au întreținut relații de colaborare cu conducerea acestora, reușind astfel să realizeze achiziții, donații sau numai împrumuturi cu caracter temporar, totalizînd un număr de piese muzeistice, cu un caracter original și convingător. După operațiunea de selectare valorică, ce viza obținerea unei atmosfere muzeale, la tematica propriu-zisă, s-a adăugat materialul complementar, conștînd din grafice, statistici, texte de comentariu, grafică, titluri generale. Pentru redarea unei imagini cît mai reale, s-a utilizat un bogat material documentar : originale, facsimile, relatări din presă, note, portrete de personalități, procese-verbale etc. S-a optat în general pentru folosirea facsimilului întrucît, apariția lui într-o expoziție, pentru ilustrarea tematică a unei expunerii muzeistice, s-a relevat a fi întru totul justificată. Practica curentă, mai puțin recomandabilă, care procedează la fotografiere, duce la o notă de monotonie supărătoare pentru ținuta muzeului. Din păcate, facsimilul are valoare emoțională, educativă numai atunci cînd are aceleași calități ca și originalul. Soluționarea dificilă a multiplelor probleme pe care le implică obținerea unor facsimile care să corespundă calitativ, a impus totuși folosirea, în marea lor majoritate, a fotocopiilor.

Pentru ilustrarea cît mai veridică a unor evenimente sau elucidarea unor probleme sociale și economice, s-a apelat la diferite articole din presa timpului (cotidiene, periodice). Marx considera, nu întîmplător, presa ca reprezentînd „ochiul sever al spiritului popular. Presa trăiește în mijlocul poporului și împărtășește în mod sincer toate nădejtile și temerile lui...”².

Avîndu-se în vedere spațiul restrîns de numai trei săli de care am dispus pentru organizarea secției de istorie contemporană, era necesară găsirea unei soluții optime de valorificare la maximum a spațiului

² Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere*, volumul 1, București, Editura politică, 1960.

expozițional. Tematica trebuia să fie adecvată, concentrată sistematic, pentru a cuprinde toate etapele primordiale ale istoriei naționale. S-a ajuns la soluția colectivă privind etalarea materialului muzeistic și anume: în registrul superior, expunerea să se facă pe un sistem de vitrine — format bandă continuă —, avînd o înălțime de 2 m. Pe registrul inferior, un al doilea sistem de vitrine de sol a fost destinat etalării pieselor tridimensionale.

În prezentarea epocii contemporane, deosebit de bogată în evenimente, s-au avut în vedere următoarele teme:

- Formarea statului unitar român (1918).
- Importanța mișcării muncitorești. Crearea P.C.R.
- Lupta maselor populare (comuniști, organizații de masă) pentru cucerirea drepturilor și libertăților democratice.
- Stadii de dezvoltare economică.
- Lupta comuniștilor în fruntea maselor populare împotriva pericolului fascist.
- Importanța actului insurecțional din august 1944.
- Revoluția populară, cuceririle ei și mersul impetuos al transformărilor democratice.
- Lupta și munca oamenilor muncii din județul Vrancea pentru construirea societății socialiste.

Expoziția de istorie contemporană debutează cu momentul apogeu al formării statului unitar român, anul 1918, rod al luptei maselor largi populare, împlinire a istoriei naționale. Pentru ilustrarea acestui eveniment s-a realizat un montaj care să evidențieze actul din 1 Decembrie 1918, avînd drept fundal o imagine a marii Adunări de la Alba-Iulia, imagine situată în registrul superior, peste care s-a suprapus un text din cuvîntarea rostită de tovarășul Nicolae Ceaușescu, la 1 decembrie 1978. Numeroase documente situate în registrul inferior al panoului vorbesc despre acțiunile legate de înlăptuirea acestei năzuințe seculare. Facsimile reprezentînd Rezoluția Adunării Naționale de la Alba-Iulia, Declarația de Independență, fotocopii ale relatărilor din presa vremii (ziarele „Tribuna“, „Ardealul“, „Glasul Bucovinei“) întregesc imaginea evenimentului istoric. Central, în original, este expusă harta României (1920).

În continuare, respectînd evoluția cronologică a evenimentelor, sînt ilustrate aspecte ale situației economico-sociale și politice din județul Vrancea în perioada cuprinsă între anii 1918 și 1929. Documentele locale evocă efervescența unor ani de pregătiri revoluționare, reflectînd în același timp activitatea mișcării muncitorești locale, care era condusă de Secțiunea Partidului Socialist Focșani. Din documentele locale reiese organizarea a numeroase întruniri de protest împotriva asasinării lui I. C. Frimu și a altor muncitori tipografi. Adrese ale poliției, referitoare la aceste întruniri, oglindesc panica în care intraseră autoritățile. Numeroase acțiuni revendicative culminează cu greva generală din octombrie 1920, temeinic pregătită de Partidul Socialist și Sindicatul muncitorești. Pe fundalul desfășurării grevei generale, la scară națională, se

înscriu și acțiunile din județul Vrancea. Documentele vremii menționează greva brutarilor din Focșani, memoriile muncitorilor greviști de la „Chimica“ Mărășești, a tipografilor focșăneni. Un fapt consemnat de documentele vremii, aflate în expoziția muzeului, este actul muncitorilor ceferiști de la Mărășești, care s-au constituit într-un nucleu grevist bine organizat.

Un panou central prezintă Congresul General al Partidului Socialist din mai 1921, căruia i-a revenit epocala misiune de a transforma Partidul Socialist în partid comunist. Lista organizațiilor socialiste participante sau reprezentate prin mandat la congres, un aspect al sălii în care s-au desfășurat lucrările, ordinea de zi, fotocopii ale cărților de delegat, publicații în care au apărut statutul provizoriu al P.C.R. (ziarele „Socialismul“ și „Dimineața“), toate aceste documente întregesc imaginea istoricului eveniment, cărora li se adaugă în mod firesc și cele privind adeziunea socialiștilor focșăneni la actul transformării Partidului Socialist în partid comunist.

Alte exponate se referă în continuare la viața social-economică și politică a județului între anii 1921 și 1933, demonstrând că în această perioadă au avut loc o serie de prefaceri economice care nu au ameliorat cu nimic situația maselor muncitoare. Documentele locale relevă aspecte ale mișcării sindicaliste muncitorești din Focșani, generate de cauze economice. În acest context de efervescență revoluționară, au loc marile bătălii de clasă din 1932—1933, ale căror ecouri se găsesc în presa internațională a vremii.

Pe un panou, în continuare, a fost realizat un montaj ilustrând evoluția orașului Focșani între anii 1934 și 1938. O listă a pagubelor de război (1919) suportate de orașul Focșani, completează imaginea situației economice la acea oră. Structura socială a populației, capacitatea de producție, numărul de obiective industriale, numărul lucrătorilor și al atelierelor, sînt redată de tabele statistice comparative. Imagini din vechiul oraș întregesc atmosfera anilor 1937—1938. Capitolul rezervat agriculturii prezintă o listă a mașinilor agricole de care dispunea județul în anul 1938. Este suficient să menționăm că un singur tractor corespundea la 12.000 ha de pămînt arabil, pentru a ne da seama de starea agriculturii județului.

Un loc principal îl ocupă, în continuarea expoziției, perioada izbucnirii celui de al doilea război mondial și lupta pentru păstrarea independenței, între anii 1939 și 1940. Activitatea Comitetului antifascist, lupta comuniștilor și a celorlalte forțe patriotice împotriva regimului de dictatură militară, sînt probleme reliefate de documentele muzeale. În acest context se înscrie marea manifestație de la 1 mai 1939. Mărturiile locale se referă la răspindirea manifestelor comuniste pe teritoriul județului, manifeste care chemau la luptă împotriva regimului fascist. Rapoarte ale poliției relatează existența unei susținute activități a comuniștilor din județ.

Marelui eveniment istoric din 23 August 1944 i s-a rezervat un spațiu larg, avînd ca imagine principală, de fundal, formațiunile patriotice, angajate plenar în lupta împotriva cotropitorilor fasciști. Alături de exponatele care prezintă înfăptuirea insurecției armate, antifasciste și antiimperialiste, în București și în întreaga țară, documentele locale evidențiază o participare activă a populației din județul nostru. Fluturași antifasciști răspîndiți în localitățile județului, apelul adresat focșănenilor cu prilejul trecerii armatei sovietice prin oraș, fotografiile înfățișînd primirea soldaților sovietici în gara Focșani, sînt documente ce ilustrează aspectele locale ale acestui eveniment major, din istoria patriei noastre.

Urmînd o evoluție cronologică, un spațiu aparte a fost acordat ilustrării luptei pentru instaurarea puterii revoluționar-democratice, mersului impetuos al revoluției democratice și al edificării noi orînduri sociale. Publicațiile locale, care constituie documente ale vremii, ilustrează avîntul transformărilor revoluționare din perioada imediat următoare evenimentului istoric din August 1944 și pînă în finalul anului 1947, cînd, prin proclamarea Republicii, România intră într-o etapă nouă a dezvoltării sale.

Panourile următoare oglindesc evenimente ca făurirea partidului unic al clasei muncitoare (februarie 1948), naționalizarea principalelor mijloace de producție din județul Vrancea, începuturile și desăvîrșirea cooperativizării socialiste a agriculturii etc.

Urmărind criteriul tematic de reflectare a perioadei construcției socialiste, următoarele panouri au fost concepute pentru ilustrarea evenimentelor: Congresul al IX-lea al P.C.R., proclamarea Republicii Socialiste România, Congresul al XI-lea al P.C.R.

Ultimele două săli de expunere au fost destinate reflectării realizărilor oamenilor muncii din județul Vrancea, în toate domeniile de activitate (economic, social și cultural), unde, într-un cadru optim de punere în valoare, folosind numeroase exponate originale și complementare, au fost trecute în revistă uriașele transformări ce au avut loc în orașul Focșani, precum și în întregul județ.

Expozițional, tema de mai sus a fost concretizată în material foto vizual (diapozitive, aspecte foto, economico-social-culturale, material documentar, date și tabele statistice, grafice, texte), material tridimensional (medalii și diplome, piese seria zero, prototipuri, insigne de frunțaș în întrecerea socialistă).

De subliniat este faptul că Secția de istorie contemporană a Muzeului județean Vrancea a rezervat, în partea finală, un amplu spațiu, care ilustrează, în numeroase imagini foto, vizita de lucru a tovarășului Nicolae Ceaușescu, efectuată în județul nostru în zilele de 6—7 septembrie 1978.

Expoziția se încheia cu prezentarea evenimentului de o însemnătate istorică deosebită în viața patriei noastre — cel de al XII-lea Congres al P.C.R. Spațiul afectat acestui eveniment va fi completat ulte-

rior, pentru reflectarea veridică a fenomenului de aprobare deplină, entuziasă a maselor față de orientările programatice cuprinse în Raportul tovarășului Nicolae Ceaușescu, document de o profundă analiză, pătruns de o înaltă exigență și responsabilitate partinică. De asemenea, vor trebui ilustrate: expresia impresionantă și profundă a democratismului Partidului Comunist Român — care o constituie realegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu în funcția de secretar general al partidului — și realizările înfăptuite de oamenii muncii în următorii ani ai cincinalului.

Redînd principiile tematico-expoziționale, care au stat la baza organizării expoziției de istorie contemporană a Muzeului județean Vrancea, putem conchide că prin această activitate s-a realizat o experiență nouă, pusă în slujba permanentei munci educaționale. Muzeul astfel actualizat devine un puternic nucleu de iradiere culturală, bazat atît pe valoarea patrimoniului de care dispune, cît și pe setea de cunoaștere a contemporanilor noștri.

Fiind organizată după principii științifice, expoziția de istorie contemporană constituie astăzi una dintre principalele forțe educative pe care muzeul le utilizează în complexul proces de instrucție și educație a publicului.

RÉSUMÉ

Le développement et la diversité du patrimoine d'histoire contemporaine, la valorification scientifique et éducatif, l'acroissement en permanence du patrimoine muséale et la valorification par des méthodes propres, voici quelques questions brûlants et d'actualité strice de l'activité muséistique.

Les questions traités dans cet ouvrage, représentent les critères de réorganisations de la section d'histoire contemporaine du Musée Départemental de Vrancea.

Par cette activité, le collectif qui a traillé éfectivement pour solutionner les problèmes des specialités, a réalisé une nouvelle experience, au service de l'oeuvre éducatonal permanent.

La section d'histoire contemporaine, ainsi actualisé represent un noyau d'irradiation culturelle, basé sur la valeur du patrimoine éxistent et sur la soif des connaissances des contemporaine.

Fig. 1 — Panou din expoziția de istorie contemporană a Muzeului județean Vrancea, ilustrând momentul apogeu al formării statului unitar român — 1918.

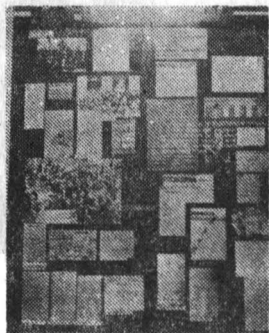

Fig. 2 — Panou central prezentând Congresul General al Partidului Socialist din mai 1921, căruia i-a revenit epocala misiune de a transforma Partidul Socialist în partid comunist.

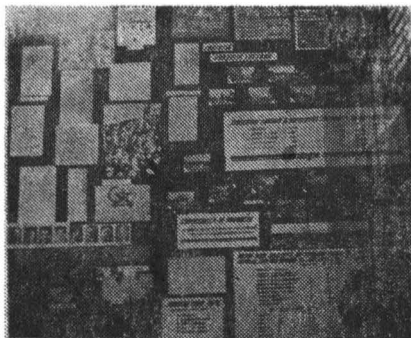

Fig. 3 — Panou expozițional oglindind marile bătălii de clasă (1932—1933) și evoluția economică a orașului Focșani între anii (1934 și 1938).

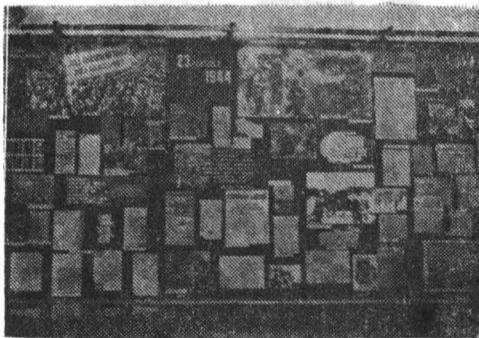

Fig. 4 — Panou central ilustrând lupta comuniștilor și a celorlalte forțe patriotice împotriva regimului de dictatură militarofascistă și înfăptuirea insurecției naționale antifasciste și antiimperialiste din 23 august 1944.

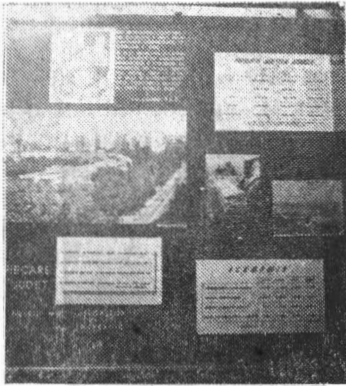

Fig. 5—8 — Imagini din expoziția de istorie contemporană a Muzeului județean Vrancea. Aspecte din sala I-a — rezervată pentru ilustrarea uriașelor transformări economice survenite în economia județului — reflectare a perioadei de construcție a socialismului.

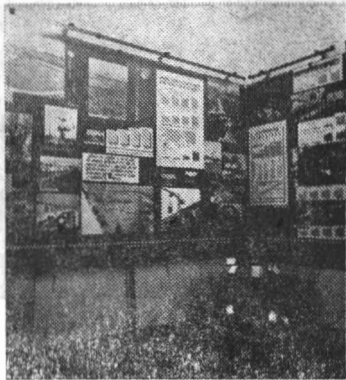

Fig. 9—10 — Panouri expoziționale prezentând realizările oamenilor muncii din județul Vrancea, pe plan social-cultural.

Fig. 11 — Panouri expoziționale ilustrând vizita de lucru a tovarășului Nicolae Ceaușescu, vizită ce a avut loc în județul Vrancea, în 6—7 septembrie 1979.

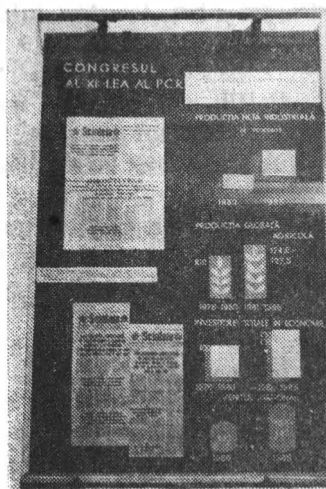

Fig. 12 — Panou central rezervat ilustrării evenimentului de o însemnătate majoră în istoria patriei noastre: cel de al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român.